MARKET FINESSE
INSTITUTE OF ECONOMIC AND SOCIAL STUDIES

iness.sk

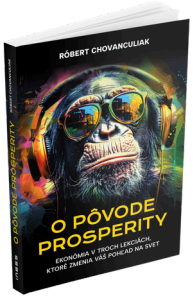
ročník 21 | číslo 1-5/2026

„Niektorí odborníci tvrdia, že je potrebné zdaňovať ľudí, pokiaľ to nezačne ubližovať (ekonomike).

Nesúhlasim s týmito sadistami.“

- Ludwig von Mises

/ iness.slovakia

/ iness.slovakia

/ institutelNESS

/ INESSinstitute

www.iness.sk/podpora

Mesačník
MARKET F**INESS**E vydáva:
INESS - Institute of Economic and Social Studies
Na Vŕšku 12
811 01 Bratislava

tel.: +421-2-5441 0945
e-mail: iness@iness.sk

Editor: Paulína Ivanišová

Editoriál

Viem, báli ste sa, či sme to s vydávaním vášho obľúbeného newslettera nezapichli. Nemusíte sa však obávať, po intenzívnom prvom polroku 2026 v živote INESS, ale aj výmene na pozícii editora ako aj vizuálu je Market F**iness**e späť. Je totiž príliš vzácny. Okrem toho, že vám prináša zaujímavé čítanie a pravidelný sumár našich aktivít, funguje aj ako kronika našej činnosti. Keď sme na decembrovú oslavu vytlačili všetky čísla uplynulých 20 ročníkov, museli sme ich zviazať do 5 hrubých zväzkov. Listovanie nimi je zaujímavé aj pre nás. Hlavne kvôli jednému dôležitému aspektu, ktorý je DNA fungovania INESSu – konzistentnosti.

Za tých 5 mesiacov od posledného čísla sa toho udialo neúrekom. Chystáme tretiu dotlač knihy **O pôvode prosperity** (možno si spomínate, že prvý náklad v počte tisíc kusov sa vypredal za štyri dni!), ktorá ide ako teplé rožky a sami sme zvedaví, či ju čaká podobný osud ako bestseller **Zlé peniaze**, ktorej sa za dekádu predalo už viac ako 15 tisíc kusov a stále sa výborne predáva.

Prosperita je celkovo téma, ktorá posledné mesiace „žije“. Človek nemusí dennodenne čítať správy, aby vedel, že Slovensko v posledných rokoch trpí chronickým nedostatkom zahraničných investícií, produktivita a rast reálnych miezd prakticky stagnujú a susedné krajiny nám v náraste prosperity (a výplat) utekajú. Môžeme zatvárať oči pred ekonómiou, ale ekonómia nebude zatvárať oči pred nami. Zložený úrok sa svojou neúprosnosťou nápadne podobá prírodným zákonom a aj zdanlivo malý rozdiel v raste HDP rôznych krajín v priebehu dekády spôsobí dramatické rozdiely a áno, aj povestné dvojnásobné platy. *Prečo Poliaci zarábajú viac ako Slováci?* – je názov jedného z viacerých textov v tomto čísle, ktoré sa venujú práve tejto téme.

Na rast prosperity vplýva množstvo faktorov. V poslednej dobe sme sa venovali viacerým z nich: byrokracii – zorganizovali sme skvelú medzinárodnú konferenciu s názvom **Regulačný detox**, kde 9 experti, zástupcovia podnikateľského sektora, exekutívy a Európskej komisie z 5 krajín diskutovali o spôsoboch, ako chápadlá byrokracie osekať. To, že je paneurópskym problémom, nespochybnil ani jeden z nich.

Ďalšími faktormi sú dane a odvody. Aj z práce. Aj tento rok sme aktualizovali náš projekt **Cena zamestnanca**. Slovensko je stále smutným lídrom strednej Európy, kde zamestnanec stojí svojho zamestnávateľa relatívne najviac a zamestnanec kvôli vysokému daňovo-odvodovému zaťaženiu a ďalší reguláciám vidí na svojom účte v čistom relatívne najmenej.

Veľké veci sa – napriek ohlušujúcemu tichu na Slovensku – dejú aj na európskej úrovni. Európska komisia predstavila návrh nového rozpočtu EÚ, kde počíta s výrazným nárastom výdavkov. Tie však treba podložiť príjmami a tak navrhuje nové dane. My v INESS sme razantne proti zavádzaniu nových európskych daní na financovanie neobhájiteľných výdavkov a verejne to v s partnerskými organizáciami v sieti EPICENTER Network aj komunikujeme. Spoločne sme pripravili **Alternatívny rozpočet EÚ**. Informácie o tejto publikácii nájdete aj v tomto čísle.

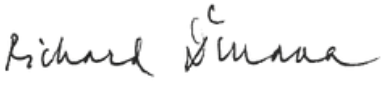
Pred mesiacom sme úspešne uzavreli 9. ročník **Ekonomickej olympiády**. Zapojilo sa do neho viac ako 23 tisíc študentov. Viac sa dočítate na strane 18.

Za uplynulých 5 mesiacov sme nahrali a publikovali množstvo výživných podcastov a týmto vás srdečne pozývam k ich počúvaniu!

Prajem vám všetkým veľa inšpiratívneho čítania (a počúvania),

Richard Ďurana
riaditeľ INESS

Prečo môžu Slováci zabudnúť na budúcu prosperitu?

RÓBERT CHOVANCULIAK

Slovenská ekonomika trpí dvoma chronickými chorobami, ktorých dôsledky ešte poriadne necítime – ale pocítime. Prvou je **odliv ľudského kapitálu**: kvalifikovaní ľudia odchádzajú pracovať do zahraničia a ich miesto nikto nezaplní. **Druhou je vyschnutie priamych zahraničných investícií** – pre dobiehajúce ekonomiky fungujú ako stroj času, ktorý nahrádza desaťročia vlastného kapitálového hromadenia. Slovensku sa tento stroj pokazil: v rokoch 2015–2024 tvorili PZI menej ako 1,5 % HDP, kým v ostatných krajinách V4 približne dvojnásobok. Oproti Česku dosahujeme na obyvateľa len tretinu.

Problém je, že tieto varovné signály nie sú dramatické – ekonomika je zotrvačná a pokles prosperity sa prejaví až o roky. Práve preto je dôležité o nich hovoriť dnes, kým je čas konať.

Celý komentár of Róberta Chovanculiaka si **prečítate tu.**

Prečo zarobí kuchár viac ako čašník? Pre to isté, prečo zarobí Lionel Messi viac ako vy

RÓBERT CHOVANCULIAK

Mzda nie je otázka charakteru zamestnávateľa – je to **cena, ktorú určuje trh**. A ako každá cena, má svoj horný aj spodný limit.

Horný limit stanovuje **produktivita práce** – zamestnávateľ jednoducho nemôže dlhodobo platiť viac, než mu zamestnanec prinesie. Pritom produktivita nezávisí ani tak od usilovnosti pracovníka, ako od toho, v akej firme a s akými nástrojmi pracuje. Preto majú nemeckí zamestnanci vyššie mzdy ako slovenskí – nie preto, že viac drú, ale preto, že pracujú v produktívnejších firmách. **Spodný limit** určuje **konkurencia na trhu práce**. Ford začal platiť nadpriemerné mzdy nie z dobrotivosti, ale preto, aby mu konkurenti neprebral zamestnancov. Práve preto zarábajú kuchári viac ako čašníci – majú viac alternatív. A preto zarába Messi viac ako hasič – jeho „produktivitu" znásobujú milióny sledovateľov po celom svete.

„Najlepší motor rastu miezd nie je minimálna mzda, ale čo najviac zamestnávateľov súperiacich o pracovníkov."

Viac o tom, čo stojí za rozdielmi v mzdách, sa dočítate **v komentári Róberta Chovanculiaka**.

O dobrých a zlých statusových hrách

RÓBERT CHOVANCULIAK

Všetci hráme statusové hry – **túžba po spoločenskom postavení je hlboko zakorenená v ľudskej evolúcii.** No existuje jedno kľúčové pravidlo: tieto hry musíme skrývať. Otvorená snaha o status je spoločensky penalizovaná. Preto úspešní lovci v kmeňových spoločnostiach maskovali svoju korisť, a preto dnes jazyk oplýva hanlivými výrazmi pre tých, čo sa chvália príliš okato.

Umelci a vedci sa to naučili skvele. Nemaskujú túžbu po uznaní – maskujú ju za ušľachtilé ciele: odhaľovanie pravdy, zachytávanie krásy, pomoc ľudstvu. Tento „kultúrny závoj" im umožňuje hrať statusové hry naplno bez spoločenskej penalizácie. A my ostatní z toho ťažíme – vznikajú Michelangelove sochy, Einsteinova teória relativity, piesne Freddieho Mercuryho.

Podnikatelia tento závoj nemajú. Ford, Rockefeller, Carnegie priniesli svetu dostupné autá, lacné palivo a oceľ – no zároveň otvorene zarobili. A **zisk je v očiach verejnosti len iné meno pre sebeckú statusovú hru**. Ich prínosy sú tak morálne „pošpinené" vlastným záujmom.

Politici hrajú statusové hry rovnako tvrdo – no vedia ich lepšie zamaskovať za **„verejný záujem"** a „**spravodlivosť**". S jedným dôležitým rozdielom: ich hry majú negatívne externality. Prerozdeľujú hodnoty, zadlžujú krajinu, mobilizujú spoločnosť proti nepriateľom. Skutočná otázka preto neznie, či statusové hry hráme – ale aké hry hráme.

Viac o tom, prečo spoločnosť penalizuje podnikateľov za otvorený zisk, zatiaľ čo politici hrajú rovnaké hry bez trestu, sa dočítate **v komentári Róberta Chovanculiaka.**

Čo je zdrojom našej prosperity?

MARTIN VLACHYNSKÝ

„Deľba práce je motor prosperity, kooperácia je jej palivom a koordinácia riadiacou jednotkou."

Ekonómia vie, odkiaľ pochádza prosperita: **deľba práce**, **kooperácia**, **koordinácia**. To nie je sporné. Sporné je niečo iné – že tieto mechanizmy sú neviditeľné pre ľudský mozog nastavený na lokálne a zmyslové vnímanie. Sedliacky rozum vidí obchodníka, ktorý zarobil. Nevidí globálnu sieť, ktorá to umožnila. A práve preto volíme politikov, ktorí trh obmedzujú namiesto toho, aby ho chránili. Skrátene: **prosperita existuje, vieme ako funguje – no náš mozog ju prirodzene nechápe, a to je politický problém**.

Celý komentár od Martina Vlachnyského **je dostupný tu.**

TÉMA II

PRIEMERNÁ MZDA

Prečo už Poliaci zarábajú viac ako Slováci

RADOVAN ĎURANA

V roku 2024 **Poliaci predbehli Slovákov v priemernej mzde**. Priemerný Poliak dnes zarába o 5 % viac, hoci pred desiatimi rokmi zarábal o 10 % menej. Čo sa stalo a prečo by nás to malo zaujímať?

V médiách sa stretnete s tým, že Poliaci vedia čerpať eurofondy. Toto nemôže byť vysvetlenie – objem fondov je malý, porovnateľný so slovenským a Poľsko nimi stále len dobieha obrovský investičný deficit. Kľúčom je niečo iné: prudký rast investícií. Tie za posledných 12 rokov vzrástli o 50 %, kým slovenské o necelých 10 %. **Poľsko** pritom **priťahuje** v pomere k HDP **dvojnásobne viac zahraničných investícií ako Slovensko** – a tento trend sa nezastavil ani po Covide.

+50%
rast investícií v Poľsku

+10%
rast investícií v SR

Jednu vec Poliaci robia radikálne inak. V roku 2018 sa de facto zmenili na **špeciálnu investičnú zónu** – firmy môžu získať daňové stimuly až na 15 rokov a o investície aktívne súťažia samotné regióny. V roku 2021 navyše zaviedli tzv. **estónsku daň**: firmy neplatia daň z príjmu každý rok, ale až pri výplate zisku. Peniaze môžu nechať vo firme, splácať dlhy alebo reinvestovať. Tento model **motivuje k dlhodobým kapitálovým investíciám** a využíva ho už viac ako 20 000 firiem. Kým poľská vláda zobrala v roku 2024 firmám 2,4 % HDP, slovenská výrazne viac – 3,9 % HDP. Z pohľadu vlastníkov kapitálu je Poľsko jasná voľba.

Slovensko robilo dosiaľ presný opak. Nestačí zrušiť transakčnú daň a nestačí ani znížiť rekordnú sadzbu firemnej dane v regióne. Zavedenie estónskej dane, ktoré nedávno ohlásili opozičné strany, by bol vítaný prvý krok – no Slovensko potrebuje reformovať výrazne viac, aby sa opäť dostalo na investičnú mapu.

Viac o tom, prečo Poliaci napredujú v mzdách a čo by Slovensko malo urobiť inak, sa dozviete **v komentári Radovana Ďuranu**.

Ako na vyššiu mzdu - pre vás aj pre celé Slovensko

RÓBERT CHOVANCULIAK

Prečo sú mzdy na Slovensku nižšie ako na Západe? Nie preto, že zahraniční investori „vykorisťujú" Slovákov – ale preto, že domáce firmy majú nízku produktivitu a slabú konkurenciu na trhu práce. Volkswagen neplatí rovnaké mzdy ako v Nemecku nie zo zlej vôle, ale preto, že mu stačí ponúknuť o niečo viac ako slovenské firmy v okolí.

„Zahraniční investori sú niečo ako stroj času.
Posúvajú našu životnú úroveň skokovo dopredu.
Problém nie je, že sem prišli.
Problém je, že ich neprišlo viac."

Keď si toto uvedomíme, pochopíme, že **zahraniční investori nie sú problém, ale riešenie**. Problém nie je, že sem prišli, ale že ich neprišlo viac.

A dáta to potvrdzujú: keď nezamestnanosť klesla na rekordné minimá, podiel miezd na HDP vzrástol z 36 % na 44 %. Konkurencia na trhu práce funguje – no väčšina tohto potenciálu je už vyčerpaná. Ďalší rast miezd pre celú spoločnosť preto nepríde lepším prerozdelením koláča, ale jedine jeho zväčšením – teda rastom produktivity práce.

Riešením nie je vyhnať investorov z krajiny, ale prilákať ďalších. Áno, popritom sa môžeme snažiť vybudovať aj vlastné úspešné a produktívne firmy, ale na to potrebujeme kapitál, ľudí a čas. To znamená, že potrebujeme:

- vrstvu extrémne bohatých ľudí, schopných investovať veľké zdroje - na tých sa však často u nás pozeráme cez prsty a automaticky ich značkujeme ako „oligarchov",
- vrstvu extrémne talentovaných a aktívnych ľudí, schopných vymyslieť inovácie - tí však často utekajú do zahraničia.
-

Čo to znamená pre vás osobne? Dve veci. Po prvé, hľadajte **zamestnávateľa s vysokou produktivitou** – tam je priestor na vyššie mzdy. Po druhé, a to je dôležitejšie: neustále pracujte na **rozširovaní svojich alternatívnych možností na trhu práce**. Čím viac možností zamestnať sa máte, tým vyššiu mzdu vám zamestnávatelia musia platiť. Väčšina ľudí na toto zabudne hneď po nástupe do práce. Chyba. Aj ako zamestnaný človek ste stále na trhu práce – a pravidelné vzdelávanie, zvyšovanie kvalifikácie a budovanie zručností nie je len príjemný bonus. Je to investícia do vašej celoživotnej mzdy.

Viac o tom, prečo zahraničné investície nie sú hrozbou ale jedinou cestou k vyšším mzdám, sa dozviete **v článku Róberta Chovanculiaka**.

CENA ZAMESTNANCA

Kľúčové zistenia:

- Zamestnávateľ zaplatí za priemerne zarábajúceho zamestnanca (zmluvná mzda **1 743 €**) reálne **3 623 €** mesačne, pričom zamestnanec dostane na účet **1 651 €**.
- Od začiatku projektu CZ z roku 2019 **Cena zamestnanca narástla o 9 %** – rovnaký zamestnanec stál vtedy **3 293 €**.
- Čistý príjem manažérov so mzdou 10 000 € klesol **o 5,6 %** – **Slovensko sa pre špičkových expertov a lekárov stáva menej atraktívnym**.

Detailné výsledky tohtoročnej kalulácie **nájdete tu**.

Prieskum dostupnosti lekární na Slovensku

MARTIN VLACHYNSKÝ

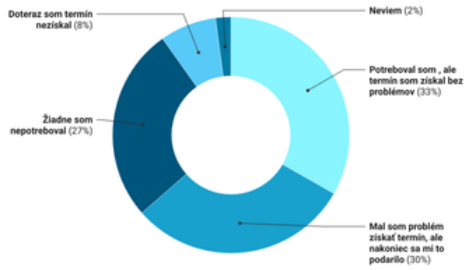
Slovenské zdravotníctvo sa trápi s odpoveďou na rastúci dopyt po službách. Jedným zo zlepšení je zmena kompetencií. V roku 2024 sme sa v INESS tejto téme venovali v publikácii **Bližšie k zákazníkom: Lieky a maloobchod.**

Aktuálne vám prinášame pokračovanie v podobe novej publikácie s dátami, vďaka ktorým sme vyskladali obraz o aktuálnej dostupnosti lekárenských služieb na Slovensku a náladách zákazníkov-pacientov.

Výsledky mapujú reálny stav – od frekvencie návštev lekární až po ochotu pacientov využívať rozšírené služby. Ukazujú, kde systém škrípe, kde je priestor na zmenu a prečo by zavedenie českého modelu **liberalizácie predaja liekov mimo lekárne** mohlo pomôcť.

- Lekáreň navštevuje pätina respondentov viackrát mesačne, tretina zhruba raz mesačne a 41 % zopárkrát za rok.
- Problém s dochádzaním za lekárenskou starostlivosťou uviedli len 4 % respondentov.
- Zhruba štvrtina respondentov mala za posledných 12 mesiacov **problém s otváracími dobami lekárne**.
- **Vyše desatina** z respondentov, ktorí potrebovali termín u lekára, tento **termín behom roka nezískali**. Ďalších **43 % termín získalo, ale s problémami**. Lekárne môžu pomôcť tento problém zmierniť.
- Termín nezískali najmä ľudia v strednom veku (35-54 rokov) a ľudia s vyšším vzdelaním.
- Až **dve tretiny respondentov** by privítali **možnosť kúpiť si lieky bez receptu mimo lekárne**. V tejto otázke je konzistencia odpovedí naprieč politickým spektrom.

Mali ste za posledných 12 mesiacov problém získať termín na vyšetrenie u nejakého lekára?

Tomuto procesu pomohlo vytvorenie/potvrdenie kvalifikácie a štandardov pri poskytovaní rozšírených služieb v lekárňach a vytvorenie formálnych komunikačných kanálov najmä medzi farmaceutmi a ambulantnými lekármi. Inšpiráciu je možné hľadať v existujúcich zahraničných modeloch, ktoré využívajú lekárne intenzívnejšie.

Všetky zistenia a odporúčania ze INESS si môžete prečítať v novej publikácii Martina Vlachynského **Lekáreň za rohom? Prieskum dostupnosti lekárenských služieb na Slovensku**.

Programová vyhláška sa nedá spraviť dobre

MARTIN VLACHYNSKÝ

Programová vyhláška pre rok 2026 prišla načas – a okamžite sa ukázalo, prečo tento nástroj nemôže fungovať.

Programová vyhláška pre rok 2026 prišla načas – a okamžite sa ukázalo, prečo tento nástroj nemôže fungovať. Zo 175 pripomienok vynikajú najmä tie od Ministerstva financií, ktoré sa pýta ministerstva zdravotníctva, ako vlastne prišlo k najdôležitejším číslam roka. Audit, o ktorého úsporách vyhláška hovorí, stále nebol zverejnený. Stabilizačné príspevky sestrám sa na účte skrátia na polovicu. Strop na výnimkové lieky klesol z 48 na 34 miliónov. A nikto nevie, či plánované opatrenie za 47 miliónov vôbec nastane.

Problém nie je v ľuďoch, ktorí vyhlášku pripravili. Problém je v samotnej myšlienke, že je možné „správne" rozdeliť 8 miliárd eur do excelových tabuliek pre 5 miliónov zákazníkov a tisíce poskytovateľov.

Aká je alternatíva? Definovať obsah zdravotného poistenia - na čo, kde, kedy, za akých podmienok má poistenec nárok - kontrolovať ho a vymáhať, ale jeho samotné napĺňanie nechať na dohode poisťovní a poskytovateľov.

„Chýbajú nám autonómne zdravotné poisťovne, ktoré by súťažili o priazeň poistencov."

Pavel Vepřek, bývalý riaditeľ nemocnice Motol

Prečo je programová vyhláška systémový krok späť pre slovenské zdravotníctvo sa dozviete **v komentári Martina Vlachynského**.

Česi sa púšťajú do zdravotných reforiem. Čo si z toho môžeme zobrať my?

MARTIN VLACHYNSKÝ

Nový český minister zdravotníctva Adam Vojtěch nastúpil do funkcie po štvrtý raz – tentokrát s konkrétnym tímom a ambicióznymi plánmi. Jadrom reforiem je trojica princípov: súťaž, dáta a pacient. Poisťovne majú aktívnejšie súperiť o pacienta, úhrady majú byť naviazané na kvalitu a výkon, kompetencie sestier a lekárnikov sa rozšíria. Ministerstvo už zverejnilo bezprecedentný balík 50 dátových sád, ktoré majú zmeniť dohodovacie konania z rituálneho handrkovania na faktami podložený proces.

Niektoré tabu však ostali nedotknuté – reforma financovania zdravotníctva na stôl neprišla. A pritom vlastné dáta ministerstva sú alarmujúce: počet pacientov vyžadujúcich dlhodobú starostlivosť môže do roku 2040 stúpnuť z 550-tisíc na 760-tisíc. Bez reformy financovania sú všetky ostatné zmeny len kozmetické.

Pre Slovensko je český príklad zaujímavý ako inšpirácia aj ako procesný návod: treba mať pripravené reformy, tím a politické krytie – a začať šprintom.

Celý komentár Martina Vlachynského o tom, čo české reformy znamenajú pre Slovensko, **si prečítate tu**.

Téme reforiem českého zdravotníctva sme sa venovali aj v podcaste Na Vŕšku s hosťom Ašom Rodom.

Vojna proti memorovaniu

RÓBERT CHOVANCULIAK

Memorovanie je na Slovensku dlhé dekády označované za **nepriateľa vzdelávania**. Každý minister školstva sľubuje, že s ním zatočí. Výskum kognitívnych psychológov a neurovedcov však hovorí niečo iné: **presun vedomostí do dlhodobej pamäti nie je brzdou myslenia – je jeho základom**.

Pamäť nie je pasívny sklad faktov, ktorý môžeme nahradiť googlom alebo AI. Je to skôr lego – materiál, z ktorého skladáme myslenie. Čím viac „kociek" máte v dlhodobej pamäti, tým viac toho dokážete udržať v obmedzenej pracovnej pamäti a tým väčší priestor ostáva pre kreativitu a kritické myslenie. Bez predchádzajúceho memorovania nie je skutočná kreativita možná – jednoducho nemáte materiál, z ktorého by sa dalo stavať.

To neznamená, že memorovanie treba robiť hlúpo. Izolované fakty bez kontextu rýchlo zabudneme. Kľúčom je prepájanie nových poznatkov s tým, čo už vieme – skladanie kociek do pevnejšej stavby.

Viac o tom, prečo by sme mali prestať vojnovať s memorovaním, sa dozviete **v komentári Róberta Chovanculiaka**.

Skúsme to v školstve naopak - inšpirujme sa Českom

RÓBERT CHOVANCULIAK

Tohtoroční deviataci sa stali pokusnými králikmi nového systému prihlasovania na stredné školy. A mnohí z nich pritom pocítili nežiaduce vedľajšie účinky a nečakané komplikácie, ktoré sprevádzali zavádzanie ePrihlášky. **Slabá informovanosť**, **chyby v systéme**, **nedostatky v procesoch** a **celkových chaos**. Nebola to náhoda, ale dôsledok niečoho, pred čím viacerí varovali už vopred. Celé sa to totiž zavádzalo narýchlo, bez dostatočnej prípravy a bez pilotného overenia.

Väčším problémom je, prečo ePrihlášky vôbec vznikli. Nie preto, že starý systém cez EduPage nefungoval. Ale preto, že boli k dispozícii eurofondy – a tie treba nejako minúť. A to dokonca v čase rekordných deficitov.

Nový systém funguje tak, že žiak si zoradí školy podľa preferencií a algoritmus ho automaticky priradí na najvyššie možné miesto – podľa výsledkov a poradia škôl. Obhajcovia hovoria o menej stresovom a spravodlivejšom procese. No nestačí, aby bol systém matematicky správny – musí byť dôveryhodný v očiach verejnosti. A to sa na Slovensku nepodarilo.

Konštruktívny návrh INESS znie: inšpirujme sa Českom a prehoďme poradie. Najprv prijímacie skúšky, potom výber školy. Slovenskí žiaci si dnes vyberajú školy naslepo – bez toho, aby vedeli, ako im prijímačky dopadnú. Je to, akoby si človek musel vybrať cieľ cesty skôr, než zistí, koľko má v nádrži benzínu.

Viac o tom, čo skutočne stojí za zavedením ePrihlášok, sa dozviete **v komentári Róberta Chovanculiaka**.

Alpha School: škola ako brigáda v Disneylande

RÓBERT CHOVANCULIAK

Alpha School je americká sieť škôl, o ktorej sa hovorí ako o škole budúcnosti. Žiaci sa akademickým predmetom venujú len dve hodiny denne – a napriek tomu napredujú 2,6-krát rýchlejšie ako ich rovesníci na bežných školách. Ako je to možné?

Tajomstvo nespočíva v AI, ale v premyslenom systéme motivácie. Škola funguje ako malá ekonomika s vlastnou menou „Alpha bucks" – žiaci zarábajú za splnené úlohy a míňajú v školskom obchode. Učenie prebieha individualizovane, každý žiak postupuje vlastným tempom a k ďalšiemu učivu sa dostane až keď zvládne predchádzajúce na 90 %. AI slúži v pozadí – sleduje progres, navrhuje úlohy a poskytuje okamžitú spätnú väzbu. Paradoxne, na najznámejšej „AI škole" v USA majú žiaci prístup k AI chatbotom obmedzený – musia myslieť sami.

Najhodnotnejšou odmenou nie sú body ani peniaze, ale čas. Keď žiaci splnia svoje povinnosti, zvyšok dňa – teda štyri hodiny – trávia praktickými projektmi. Učia sa variť, programovať, podnikať, hrať šach či stavať robotov. Motivácia je zabudovaná do systému – nie vynucovaná.

Viac o tom, či môže podobná škola vzniknúť na Slovensku, sa dozviete **v komentári Róberta Chovanculiaka**.

„Potrebujeme, aby sa školy začali systematicky zamýšľať nad tým, ako nadizajnovať svoje prostredie a fungovanie tak, aby v žiakoch cieľavedome pestovali motiváciu k učeniu sa."

K téme AI vo vzdelávaní vydal INESS **novú publikáciu Róberta Chovanculiaka**.

ĎALŠIE KOMENTÁRE

Legenda o šetrení

MARTIN VLACHYNSKÝ

Vláda hovorí o šetrení – no čísla rozprávajú iný príbeh. Za posledné roky skutočných šetriacich krokov bolo minimum: zmena daňového bonusu a zrušenie rodičovského dôchodku, ktorý existoval len dva roky. Zvyšok konsolidačných balíčkov tvorili takmer výlučne vyššie dane – vyššia DPH, dane z príjmov fyzických aj právnických osôb, znovuzavedenie dane zo straty, zvýšenie odvodov, daň z cukru či bizarnosti ako daň zo štrku.

Výsledok? Kým v roku 2019 minul štát z každých 100 eur v ekonomike necelých 41 eur, v roku 2025 je to už viac ako 49 eur. Slovenský štát dnes prerozdeľuje rovnako veľa zdrojov ako Dánsko – a išlo o druhý najväčší nárast výdavkov v celej EÚ. Poľskí daňovníci za rovnaké peniaze dostali 250 kilometrov diaľnic a modernizáciu armády. My sme dostali rastúci dlh. Rada pre rozpočtovú zodpovednosť konštatuje, že jeho trajektória zostáva neudržateľná.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Ako efektívne škrtať?

RADOVAN ĎURANA

Vláda sľubuje šetrenie na štáte – no reálnych úspor je minimum. Tretí konsolidačný balík sa spolieha najmä na zvyšovanie daní, symbolické úspory sú skromné. **Znižovanie mzdových výdavkov v štátnom rozpočte o 1 % nie je trvalé riešenie**: platy zdravotníkov a učiteľov rastú o takmer miliardu eur ročne a hasiči, policajti a ostatní zamestnanci si dorovnanie platov vypýtajú najneskôr vo volebnom roku.

Trvalejším riešením by mohlo byť zníženie počtu zamestnancov – no ani tu to nie je jednoduché. Štátna správa je plná vzťahových väzieb, oddelení vytvorených len preto, aby sa niekomu zvýšil plat, a pozícií, ktoré sa po zrušení časom obnovia. ŽSR majú na generálnom riaditeľstve už 17 odborov. Podobná situácia je na mnohých ministerstvách.

Skutočné úspory neprídu len reorganizáciou práce, ale jedine zrušením zbytočnej agendy – databáz, ktoré nikto nepotrebuje, hlásení, ktoré nikto nečíta, štátnych porovnávačov cien potravín. Až keď prestaneme robiť zbytočné veci, budú úspory trvalé a objemovo významné.

Celý komentár Radovana Ďuranu je dostupný tu.

Obchodná dohoda s Mercosur neznamená voľný obchod

RADOVAN ĎURANA

Po 25 rokoch rokovaní podpísala EÚ partnerskú dohodu s juhoamerickým blokom Mercosur. Na prvý pohľad ide o výhodný obchod – priemerné clo Mercosuru voči EÚ je okolo 12 %, kým európske len 5 %. No realita je komplikovanejšia.

Dohoda má vyše 3 400 strán, desiatky výnimiek a kvót. Mercosur bude clá na autá uvoľňovať 15 rokov, s počiatočnou kvótou 50 000 kusov ročne. Bezcolný dovoz juhoamerických potravín do EÚ bude predstavovať len 2–3 % európskej potravinovej produkcie. Výsledkom je očakávaná úspora 4 miliárd eur ciel ročne a zrýchlenie rastu o 0,02–0,1 % ročne.

Lepšie ako nič – no namiesto dohody o voľnom obchode máme skôr dohodu o transparentnejších reguláciách. Ide teda o nevyužitý potenciál štvrťstoročného snaženia.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

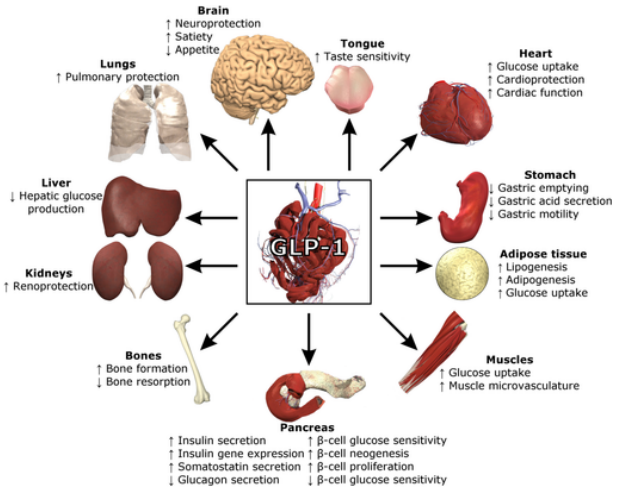
Debata o chudnutí je aj stretom ideológií

MARTIN VLACHYNSKÝ

Lieky ako Ozempic či Wegovy vyvolávajú na Slovensku čoraz väčšiu debatu. Ich odporcovia tvrdia, že chudnutie patrí do posilňovne, nie do lekárne – a za liekmi cítia záujem ziskuchtivých farmafiriem. No vedecký konsenzus hovorí niečo iné: GLP-1 agonisty majú preukázané benefity pri diabete, obezite, stukovatení pečene aj celkovej mortalite. Časopis Science ich označil za vedecký prielom roka 2023.

Problém s ich odmietaním nie je medicínsky – je ideologický. Časť akademikov a aktivistov vo verejnom zdraví presadzuje názor, že civilizačné choroby sa majú liečiť daňami, zákazmi a reguláciami, nie medicínou. Lieky, ktoré obéznym pacientom skutočne pomáhajú, sú pre nich nepríjemnou realitou, ktorá pichá vidly do ich naratívu.
Pritom ak dáte z rovnice preč ideológiu, odpoveď je jednoduchá: nie je skvelé, že pri najväčšej súčasnej neinfekčnej epidémii môžeme siahnuť po novom silnom nástroji?

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

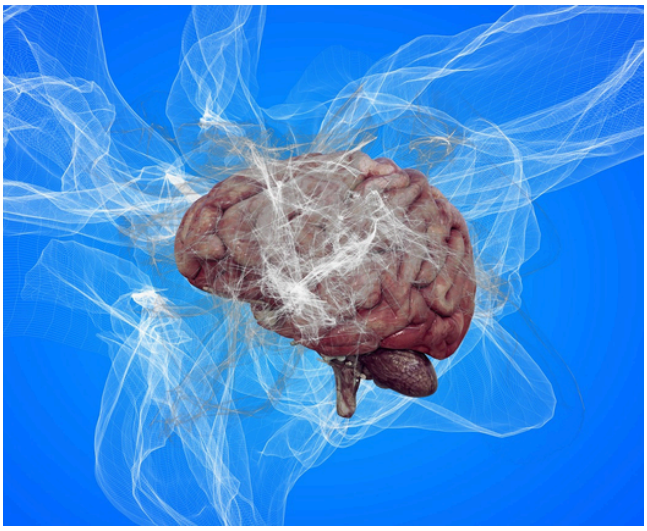

Paleomozog v globálnej ekonomike

RÓBERT CHOVANCULIAK

Žirafy majú dlhé krky, ťavy hrby – živočíchy sa adaptujú na prostredie. Človek je jediný, ktorý to dokázal opačne: prostredie prispôsobil sebe. Lenže nie vždy sa to podarilo dobre, a výsledkom sú „evolučné mismatche" – situácie, kde žijeme spôsobom, na aký nie sme biologicky stvorení. Priemyselná strava, celodenné sedenie, umelé svetlo v noci – to všetko sú príklady, kde má zmysel inšpirovať sa minulosťou.

Existuje však jedna oblasť, kde platí presný opak: spolupráca s ostatnými ľuďmi. Naše inštinkty nás učia, že sledovanie vlastného záujmu je zlé a altruizmus dobrý – čo dávalo zmysel v malých kmeňoch. V modernej trhovej ekonomike je však táto heuristika nebezpečná. Finančne úspešný človek môže byť zároveň spoločensky prospešný – a práve trhové inštitúcie z tohto „sebectva" vytvárajú prosperitu pre všetkých. Ak by sme sa nechali viesť paleo-inštinktmi v oblasti spolupráce, zničili by sme základy moderných ekonomík.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Plošná pomoc pri doplatkoch za lieky je ako plošná energopomoc

MARTIN VLACHYNSKÝ

Slovenský systém ochranných limitov pri doplatkoch za lieky je takmer trikrát štedrejší ako český – a stojí nás to 47 miliónov eur ročne navyše. Kollárova novela z roku 2022 nastavila limit pre deti a dôchodcov na nulu, čo znamená, že poisťovňa im vracia každý cent doplatku. Programová vyhláška na rok 2026 navrhuje toto zmeniť – a je to správny nápad.

Otázka nie je medicínska, ale filozofická: má byť sociálny štát plošný, alebo cielený? Ak dávame rovnako osamelým matkám s chorými deťmi aj manažérom so šesťciferným príjmom, matematika nepustí – najohrozenejší dostanú len symbolickú pomoc. Drobná spoluúčasť spoločnosť sociálne nerozloží. Naopak – vygeneruje zdroje v systéme a pomôže s motiváciami, napríklad pri plytvaní liekmi.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Pozor, aby sa z pomocných koliesok nestal invalidný vozík: Umenie platiť za učenie sa

rÓBERT CHOVANCULIAK

Drvivú väčšinu vecí v živote robíme aspoň čiastočne vďaka vonkajšej motivácii. Prečo teda od žiakov očakávame, že sa budú učiť len preto, že chcú? Školy nemajú premyslenú filozofiu motivovania žiakov – a to je problém.

Výskum ukazuje, že vonkajšia motivácia môže fungovať, ak je správne nastavená. Odmeňovať treba úsilie, nie výsledok. Odmeny musia prísť okamžite – malé a časté víťazstvá budujú návyk lepšie ako jedna veľká odmena v diaľke. A odmeny by mali ponechávať žiakovi autonómiu – možnosť vybrať si, čo za ne dostane. Cieľom nie je platiť žiakom naveky, ale použiť vonkajšiu motiváciu ako pomocné kolieska: pomôcť im zažiť prvé úspechy, kým si nevybudujú vlastný vzťah k učeniu.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Viedenská bytová politika nemôže byť vzorom

INESS

Viedeň sa často uvádza ako vzor dostupného mestského bývania. Hlbšia analýza odhaľuje zložitejšiu realitu. Systém vytvára jasné rozdelenie na „insiderov" – tých, čo dotovaný byt získali – a „outsiderov", ktorí čelia drahšiemu súkromnému trhu. Na poradovník čaká 21 000 až 25 000 domácností. Odchádzajúci nájomníci bežne požadujú od nástupcov jednorazové platby až do výšky 10 000 eur. Polovica domácností s vysokými príjmami žije v dotovaných bytoch – nárok sa totiž posudzuje len pri podaní žiadosti, nie neskôr. Prevádzkový deficit mestského bytového fondu dosiahol koncom roka 2024 už 947 miliónov eur.

Viedenský model nie je beznákladové riešenie. Je to systém riadených kompromisov – s jasnými víťazmi aj porazenými.

Celý komentár INESS je dostupný tu.

Zamyslenie nad výsledkami prepoisťovacej kampane

MARTIN VLACHYNSKÝ

Každoročná prepoisťovacia sezóna opäť rozvírila debatu – no nie o kvalite poisťovní, ale o tom, či prepoisťovanie obmedziť. Návrhy siahajú od povinných návštev pobočiek až po notárske overovanie podpisov. INESS sa pozrel na dáta a zistil niečo prekvapivé: najväčším zberačom často sa prepoisťujúcich poistencov je dlhodobo štátna poisťovňa – v absolútnych aj relatívnych číslach. Ak štátu vadí podozrivé prepoisťovanie, mal by začať od seba.

Skutočný problém je iný: na Slovensku ročne zmení poisťovňu len 2 % poistencov, v Holandsku 6-9 %. Dôvodom je nízka konkurencia – poisťovne nemôžu súťažiť cenou ani obsahom balíkov. Zbyrokratizovať prepoisťovanie kvôli okrajovému problému by znamenalo použiť búracie kladivo na obuvnícky klinček.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Najinšpiratívnejšia veta v ekonómii

RÓBERT CHOVANCULIAK

Prečo sú dnešné ponožky lacnejšie než kedykoľvek v histórii? Adam Smith odpovedal už v 18. storočí: deľba práce je limitovaná rozsahom trhu. Čím viac ľudí spolupracuje, tým hlbšia môže byť špecializácia – a tým vyššia produktivita. Výroba klincov, ktorá sa vďaka okľukovým výrobným postupom zdokonalila z jedného klincu za minútu na 3 500, je len jedným príkladom tohto princípu.

Pre Slovensko to má konkrétny význam: naše automobilky nie sú tu napriek tomu, že sme malá krajina, ale práve preto – globálny trh nám umožňuje špecializovať sa a profitovať z okľukovej výroby. Keby sa medzinárodný obchod rozpadol, naše požehnanie by sa rýchlo zmenilo na prekliatie. Slovensko samo osebe nemá dostatočne veľký trh, aby uživilo ani jednu automobilku.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Doktor Jekyll a pán Hyde digitálnych sietí

MARTIN VLACHYNSKÝ

DSA, DMA, DGA, AIA, DORA, DNA – európske digitálne regulácie sa množia ako huby po daždi. Posledná z nich, Digital Networks Act, má ambíciu zjednotiť fragmentovaný európsky telekomunikačný trh: jeden pas namiesto 27 autorizácií, optika namiesto medi do roku 2035, jeden regulačný super-orgán. Reakcia na oprávnenú paniku, že Európe uteká globálny technologický vlak.

Niektoré kroky idú správnym smerom – odstraňovanie národných bariér je potrebné. No DNA nesie aj typické eurokratické znaky: centrálne plánovaná náhrada medi optikou, vymýšľanie procedúr tam, kde dnes fungujú bežné obchodné dohody, a nové regulačné inštitúcie. A hlavná otázka zostáva nezodpovedaná – bude to stačiť na vygenerovanie stoviek miliárd eur dodatočného kapitálu v prostredí slabých európskych kapitálových trhov?

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Čínske zdravotníctvo ako zrkadlo európskych dogiem

MARTIN VLACHYNSKÝ

Čínsky kardiológ vidí denne takmer osemdesiat pacientov. Francúzsky trinásť. Bertrandova sestra čaká vo Francúzsku deväť mesiacov na MRI – v Číne by celý proces od príchodu po odchod s diagnózou trval jedno dopoludnie. Čínske zdravotníctvo stojí len 7 % HDP, pritom absorbuje desať miliárd ambulantných návštev ročne s čakacou dobou v minútach.

Čína nikdy nezdedila európske dogmy o tom, ako má zdravotníctvo vyzerať – a výsledok je systém postavený okolo pacienta, nie okolo inštitúcií. Nie je to ideál: veľké rozdiely medzi mestom a vidiekom, slabší záchyt rakoviny, totalitný politický kontext. No ako zrkadlo funguje dokonale. Na Slovensku sa päť rokov snažíme zaviesť očkovanie v lekárňach a predstava dvojeurovej spoluúčasti nás desí. Ak chceme dostupné zdravotníctvo v ére starnutia, dramatickej zmene sa nevyhneme.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Politika (mzdových) prílepkov

MARTIN VLACHYNSKÝ

Vláda pridala sestrám ďalší mzdový príplatok – 3 000 eur, 80 miliónov celkovo. Pre porovnanie: to je viac ako dvojnásobok výdavkov na výnimkové lieky stanovených programovou vyhláškou. Príplatok vznikol narýchlo, bez synergie s auditom pracovných úväzkov zdravotníkov, ktorý stále nebol zverejnený. A hoci ide formálne o jednorazové opatrenie, je jasné, že keď skončí, sestry si okamžite vypýtajú ďalší – lebo ho už berú ako súčasť mzdy.

Problém nie je v mzdách sestier. Problém je vo financovaní nemocníc. Mzdy by mali byť výsledkom dohody medzi nemocnicou a zamestnancami – nie prílepkov padajúcich z neba, ktoré narúšajú rozpočty, ignorujú rozdiely medzi pracoviskami a berú manažmentu nástroje riadenia. Mzdový príplatok je – ako povedal Mencken o populizme – uhladené, vierohodné, rýchle. A nesprávne riešenie.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Balada o cukrovare

MARTIN VLACHYNSKÝ

Zatvorenie Považského cukrovaru vyvolalo vlnu emócií – od obvinení vlády až po volania po znárodnení. Realita je komplexnejšia. Slovenský cukrovar mal ťažkú pozíciu v holdingovom rebríčku aj bez politiky: počet európskych cukrovarov klesol za 6 rokov o 15 %, spotreba cukru klesá, globálne ceny padajú od jesene 2023. K tomu si pripočítajte vyššiu korporátnu daň, transakčnú daň, daň z cukru a regionálne vysoké ceny energií – a obraz je jasný.

Reakcia vlády v podobe koketovania so znárodnením bola ukážkovo nervózna. Ďalšia politická trafika pre kamošov politikov by slovenského daňovníka vyšla draho a právne by bolo dotovanie takéhoto podniku riskantné.
Skutočný problém je inde: Slovensko dnes nie je dobrá destinácia pre investície. A preto noví investori neprichádzajú práve tam, kde starí odchádzajú.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Podnikatelia nehrajú divadielko a preto majú problém

RÓBERT CHOVANCULIAK

Prečo nám zisk nevonia, hoci z neho profitujeme všetci? Odpoveď siaha hlboko do evolúcie. V malých kmeňoch fungovala spolupráca cez reciprocitu a reputáciu – vlastný záujem bol vždy skrytý pod vrstvou rituálov a morálnych príbehov. Trh túto masku strháva. Zisk sa nedá rámcovať ako nezištná pomoc a všetci vieme, že jeho dosahovanie je hlavným cieľom podnikania.

Výsledok? Podnikateľ, ktorý extrémne zbohatol tým, že extrémne dobre slúžil druhým, vyvoláva v ľuďoch inštinktívny odpor. Politici to vedia – a zneužívajú to. Zvýšenie firemnej dane na 24 % či 40 % efektívna sadzba pre banky? Nikto neprotestuje. Pritom sú to opatrenia, ktoré nám všetkým znižujú mzdy a bohatstvo.
Od vydania Bohatstva národov Adama Smitha uplynulo 250 rokov. Ekonómom sa stále nepodarilo dostať ľuďom do hláv, že na trhu je finančne úspešný človek zároveň aj spoločensky prospešný.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Motivační detektívi na Alpha school

RÓBERT CHOVANCULIAK

Na Alpha School platí jednoduchá dohoda: dve hodiny akademického učenia dopoludnia, celé popoludnie voľné na projekty. Žiadna pasívna zábava – len aktívne tvorenie. Žiaci si otvoria food truck, kúpia nehnuteľnosť a prenajímajú ju cez Airbnb, dajú TED talk pre 300 ľudí alebo postavia bicyklový park. Jeden žiak z Texasu získal investíciu 350 000 dolárov a za tri mesiace zarobil 100 000 dolárov na tržbách.

Učitelia na Alpha School nepripravujú hodiny ani neopravujú testy – to robí AI. Ich úlohou je byť „motivačnými detektívmi": budovať vzťahy so žiakmi a zisťovať, čo ktoré dieťa poháňa. Na to majú špeciálnu databázu motivátorov každého žiaka.

Ak žiaci nie sú motivovaní učiť sa, nie je to ich vina – je to problém nastavenia systému.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Čo je to tá grécka cesta

MARTIN VLACHYNSKÝ

NBS ako prvá verejná inštitúcia naznačila možnosť katastrofického scenára pre Slovensko – gréckej cesty. Čo to znamená v praxi? Grécko po roku 2009 muselo znížiť celkové výdavky štátu o štvrtinu. Dôchodky padli, mzdy verejných zamestnancov klesli, nezamestnanosť vyletela na 28 %. Stredný príjem Gréka je ešte aj dnes nižší ako v roku 2010.

Slovensko ide tou istou cestou. Vláda zvyšuje dane, no zároveň zvyšuje výdavky – deficit sa roky drží na neudržateľných úrovniach. Grécka cesta v slovenskej realite by znamenala škrty 3,8 miliardy na sociálnych výdavkoch a 2,2 miliardy na platoch verejných zamestnancov.

Ak sa do ozdravenia pustíme dnes, prepad môže byť postupný a s ochranou najchudobnejších. Ak nie, čaká nás šoková terapia – taká, ktorou si Gréci prechádzajú dodnes.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Pravda o zdravotných systémoch založených na „poistení"

INESS

Myšlienka nahradiť britský NHS systémom sociálneho zdravotného poistenia (SHI) sa dostala do verejnej diskusie – no hrozí, že tam natrvalo uviazne bez reálneho dopadu. Kristian Niemetz z IEA vysvetľuje prečo: keď Nigel Farage naznačil sympatie k francúzskemu modelu, politickí oponenti okamžite strašili americkými cenami – 10 958 libier za slepé črevo, 23 000 za bedrový kĺb. Čistá dezinformácia, no Farage sa namiesto obrany stiahol. Čím poškodil nielen seba, ale celú debatu o reforme.

Pritom SHI nie je záhadou. Je to systém, kde poisťovne nakupujú zdravotnú starostlivosť na konkurenčnom trhu – nie monopolný štátny poskytovateľ. Za sanitku platiť nebudete. Spoluúčasť je samostatná debata, nezávislá od typu systému. A chudobní majú nárok na liečbu rovnako ako dnes.

Celý komentár s prekladom je dostupný tu.

Ministri siedmich krajín EÚ: Európa potrebuje voľný trh hneď teraz!

INESS

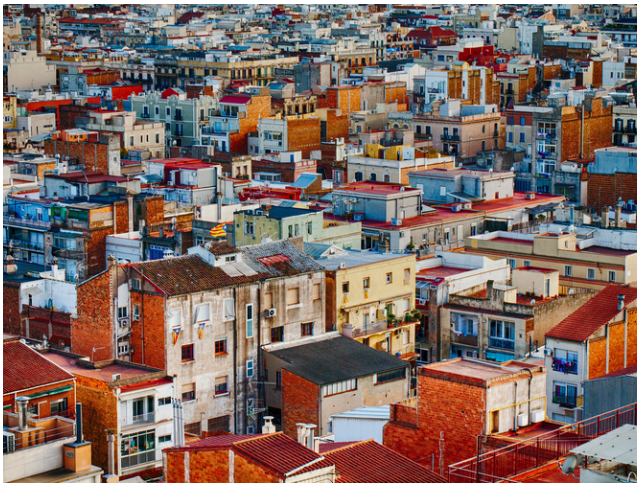
NSedem európskych ministrov vydalo spoločné vyhlásenie: vnútorný trh EÚ dusí byrokracia a Európa rastie pomalšie ako zvyšok sveta. Ak bude trend pokračovať, rozdiel v blahobyte medzi priemerným Európanom a Američanom bude v roku 2035 taký veľký ako dnes medzi Európanom a Indom. Prekážky na vnútornom trhu fungujú ako clá – 44 % pre tovary, 110 % pre služby. Malé firmy vynakladajú až 10 % zdrojov len na dodržiavanie predpisov.

Riešenie podľa ministrov: nestačí zjednodušovať – treba deregulvovať. Nie prijímať nové zákony, ale rušiť staré.

Celý komentár INESS je dostupný tu.

Snaha o finančnú nezávislosť vám nekradne byty

Martin Vlachynský

Mladý investor Tomáš Pieružek dosiahol finančnú slobodu systematickým investovaním do nehnuteľností. Reakcia internetu? Závisť, nie inšpirácia. Diskutujúci ho označili za moderného stachanovca a obviňovali ho zo žitia cien bytov.

Logika však neklape. Tomáš nesúťaží na trhu bývania, ale na trhu vlastníctva. Dopyt po bývaní nevytvára on, ale jeho nájomníci – ktorí by bývali tak či tak. Holandský zákaz investičných bytov v roku 2022 to potvrdil: ceny neklesli, nájmy mierne vzrástli.

Spoločnosť, ktorá na úspech reaguje hľadaním chýb namiesto hľadaním inšpirácie, si zatvára dvere vlastnej budúcnosti. Komentáre na sociálnych sieťach sú prvý krok – zlé politiky populistov sú krok nasledujúci.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Vysoké ceny sú riešenie, nie zdroj problému

Martin Vlachynský

Zastropovanie cien palív a naftošeky sú panickou politickou reakciou – a ekonomicky kontraproduktívnymi. Zastropovanie cien pod trhovou úrovňou vytvára medzeru medzi ponukou a dopytom: prázdne pumpy alebo prídelový systém. Dotovanie spotreby len presúva náklady z peňaženiek spotrebiteľov do peňaženiek daňovníkov. Ani jedno netelepotuje tanker z Hormúzu do Európy.

Aktuálne ceny palív nie sú bezprecedentné – upravené o infláciu boli vyššie väčšinu obdobia 2007–2014. Vtedy to politikov nechávalo chladným. Dnes celá V4 vrátane opozícií tlačí na rovnaké opatrenia naraz.

Ak fyzická dostupnosť ropy klesá, existujú len dve riešenia: pokles dopytu cez vyššiu cenu, alebo prídelový systém. Ekonomicky efektívnejšie je to prvé.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Pomôže kočíkovné alebo krstný otec?

Róbert Chovanculiak

Vlády po celom svete bojujú s demografickým poklesom – dávkami, daňovými bonusmi, lacnejším bývaním. Výsledky sú väčšinou skromné. Dôvod: rozhodovanie o deťoch nie je len ekonomická kalkulácia.

Dôkazom je Gruzínsko. V roku 2007 patriarcha pravoslávnej cirkvi Ilia II. oznámil, že osobne pokrstí každé tretie a ďalšie dieťa manželského páru. Pôrodnosť vzrástla z 1,5 na 2,23 – a nárast ťahali výlučne zosobášené páry, teda tie, na ktoré sa vzťahovala jeho ponuka. Žiadne peniaze, len kultúrna a duchovná autorita jedného človeka.

Existuje na Slovensku niekto s podobnou spoločenskou prestížou? A ak nie, čo to hovorí o stave našej spoločnosti?

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Zoberie vám AI prácu? Nikto to nevie. A už vôbec nie odborníci na AI.

Róbert Chovanculiak

AI už pred desiatimi rokmi prekonávala špičkových rádiológov v rozpoznávaní snímok. Geoffrey Hinton v roku 2016 vyhlásil, že do piatich rokov ich nahradí úplne. Nestalo sa. Rádiológov v USA pracuje viac než predtým a pozície sa nedarí obsadiť.

Prečo? Po prvé, lacnejšia a rýchlejšia služba zvyšuje dopyt – lekári posielajú pacientov na vyšetrenia častejšie. Po druhé, rádiológ nečíta len snímky – tá činnosť mu zaberá len tretinu času. Zvyšok tvorí komunikácia, konzultácie, právna zodpovednosť a rozhodovanie v klinickom kontexte. AI môže zvládnuť jednu úlohu, no rozmontovať celé povolanie je iná vec.

Medzi schopnosťou AI vykonať úlohu a schopnosťou trhu preusporiadať celé pracovné miesto je obrovský rozdiel. Apokalyptické prognózy treba brať s rezervou.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Nemocnica ako továreň, železnica ako developer

Martin Vlachynský

Keď hľadáme zdroj rozdielov medzi ekonomikami, zvyčajne porovnávame dane, mzdy či energie. Niekedy je však rozdiel fundamentálnejší – iný spôsob myslenia o celom systéme.

Čínske nemocnice stavili na päťminútovú konzultáciu nie z podfinancovania, ale ako architektonickú voľbu. Pacient príde, absolvuje všetky vyšetrenia pod jednou strechou a odíde s diagnózou aj liekmi – v priebehu dopoludnia. Japonské železnice sú zase ziskové vďaka tomu, že súkromní investori môžu okolo staníc stavať byty, obchody a nemocnice – a tak zachytiť hodnotu, ktorú infraštruktúra vytvára.

Nemá zmysel doslovne kopírovať. No pohľad do iného sveta pomáha rozšíriť hranice toho, čo považujeme za možné.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Trivers vs. Chuck Norris

Róbert Chovanculiak

Robert Trivers, evolučný biológ, ktorého práce zásadne ovplyvnili ekonómiu aj psychológiu, zomrel v roku 2026. Za štyri roky napísal tri prelomové texty, ktoré by mal poznať každý ekonóm aj unavený rodič.

Prvý ukázal, že aj sebecké organizmy môžu spolupracovať – stačí reciprocita. Druhý vysvetlil, prečo sú muži a ženy rozdielni: asymetria nákladov rozmnožovania formuje odlišné optimálne stratégie oboch pohlaví. Tretí odhalil, prečo sú súrodenecké konflikty zabudované priamo do základov rodiny – každé dieťa je stopercentne príbuzné samo so sebou, ale len päťdesiat percent so súrodencom. Z toho prirodzene vyplýva neustály boj o rodičovskú pozornosť.

Pozornosť bola najvzácnejšou komoditou dávno pred príchodom sociálnych sietí.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Tabuľkami povinností proti byrokracii

Martin Vlachynský

Kým v USA vzniklo v rokoch 2019–2024 okolo 5 500 regulácií, v EÚ ich bolo 13 000. Prečo je trend rastúcej byrokracie taký ťažké zastaviť? Záujmové skupiny, ktoré z pravidiel profitujú, sú vždy lepšie organizované ako rozptýlená verejnosť, ktorá znáša náklady. A inštitúcie odôvodňujú svoju existenciu produkciou ďalších pravidiel, nie dosiahnutím cieľa.

Česká Hospodářská komora prišla s praktickým riešením: tabuľky povinností. Každý zákon by mal mať povinnú prílohu, kde je jasne definované kto, kedy a podľa akého paragrafu má akú povinnosť. Jednoduchý nápad s veľkým potenciálom – umožňuje identifikovať duplicity, sledovať rast byrokracie v čase a zvyšuje zodpovednosť tvorcov zákonov. Komora ho presadila aj na úroveň Eurochambres.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Čo čaká Magyara v ekonomike

Martin Vlachynský

Tisza Pétera Magyara vyhrala maďarské voľby drvivým víťazstvom. Čo to znamená pre ekonomiku? Magyarov program je kombinácia znižovania daní, dane z bohatstva a zvyšovania výdavkov – zároveň sľubuje znížiť deficit z 5 % na 3 % HDP, najmä vďaka boju proti korupcii a rozmrazeniu eurofondov. Žiadne bolestivé body, žiadne hlboké reformy.

Orbánova ekonomická stratégia fungovala prvé roky, no nakoniec zatlačila Maďarsko na okraj V4 – dobehlo ho dokonca Rumunsko. Rozmrazenie 18–20 miliárd eurofondov môže byť krátkodobým impulzom, no samo osebe ekonomický prepad nezastaví.

Optimistický scenár? Magyar má silný mandát a priestor na pragmatizmus. Bohatí susedia sú pre Slovensko lepší ako chudobní – Maďarsku preto držíme palce.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

PUBLIKÁCIE

ANTIKAPITALIZMUS A VEREJNÉ ZDRAVIE

INESS prináša slovenský preklad štúdie „**Antikapitalizmus a verejné zdravie**“ od Dr. Christophera Snowdona, vydanej britským Inštitútom ekonomických záležitostí (IEA). Snowdon v nej odhaľuje znepokojivý trend: akademické skúmanie verejného zdravia sa čoraz viac prestáva tváriť ako neutrálna veda a otvorene preberá antikapitalistickú agendu. Pojmy ako „komerčné determinanty zdravia“, „neoliberalizmus“ či „trhový fundamentalizmus“ sa používajú na to, aby sa radikálne politické postoje prezentovali ako vedecký konsenzus – pričom ich autori odmietajú akékoľvek politické nálepky.

Štúdia ukazuje, že moderné verejné zdravie je v mnohých ohľadoch politickým hnutím a že jeho tvrdnutý antikapitalistický postoj by mali priaznivci slobodného trhu brať vážne. Celú publikáciu v slovenskom jazyku si môžete **prečítať a stiahnuť tu**.

ALTERNATÍVNY ROZPOČET EÚ

„Rozpočet EÚ môže byť efektívnejší bez nutnosti zvyšovania daní.“

Spolu s prominentnými európskymi think-tankmi združenými v paneurópskej sieti **EPICENTER Network** sme zverejnili návrh Alternatívneho rozpočtu EÚ na roky 2028 – 2034. Zistenia poukazujú, že zloženie výdavkov rozpočtu je čoraz viac v nesúlade so základnými funkciami jednotného trhu. Na základe analýzy výdavkov tvrdíme, že viacročný rozpočet EÚ môže pri efektívnejšom nastavení výdavkov dosiahnuť požadované ciele aj bez nutnosti zavádzať nové dane a zvyšovať existujúce zdroje.

Interaktívnu webstránku k tomuto návrhu nájdete na webovej stránke **EPICENTRA**. Slovenskú verziu dokumentu nájdete **na tomto linku**.

AKO NA AI VO VZDELÁVANÍ NA SLOVENSKU

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR zaviedlo do Štátnych vzdelávacích programov povinnú „**AI gramotnosť**“ na základných školách. Ako reakciu na tento krok vydal INESS novú publikáciu s názvom **Ako na AI vo vzdelávaní na Slovensku**. Publikácia prehľadne mapuje aktuálny výskum o vplyve umelej inteligencie na vzdelávanie a prináša praktickú prípadovú štúdiu americkej **Alpha School** – jednej z najznámejších škôl postavenej na intenzívnom využívaní AI. Róbert Chovanculiak kladie otázku, či môže podobná škola vzniknúť na Slovensku. Jeho odpoveď je skeptická: v prostredí silnej centralizácie a procesnej regulácie je priestor na takéto inovácie výrazne obmedzený. Riešením nie je ďalšia reforma, ale vytvorenie **paralelného systému autonómnych škôl**, ktoré by mohli slobodne experimentovať a testovať nové prístupy.

Publikácia je **voľne dostupná tu**.

THE SECRET OF JEWISH SUCCESS AND TRAGEDY

INESS pôvodne vydal publikáciu Tajomstvo úspechu a tragédie Židov v slovenčine, teraz je dostupná aj v jej anglickom preklade. Namiesto konšpirácií ponúka autor Róbert Chovanculiak ekonomickú analýzu dvoch kľúčových faktorov.

Po prvé sa venuje investícii do vzdelania. Židia boli prvým spoločenstvom, ktoré dosiahlo všeobecnú školskú dochádzku – pred viac ako 1 500 rokmi. Po druhé rozoberá schopnosť Židov obchodovať a spolupracovať aj bez podpory štátu. Vďaka rabínskym súdom a náboženským komunitám si dokázali vybudovať fungujúce inštitúcie dôveru naprieč celým svetom. Úspech tejto menšiny preto nie je záhadou ani sprisahaním – dá sa vysvetliť štandardnými ekonomickými faktormi.

Publikácia je voľne dostupná na stiahnutie v slovenskom a teraz už aj **v anglickom jazyku**.

INESS NA TÉMU

Slovenské zdravotníctvo sa trápi s odpoveďou na rastúci dopyt po službách. Jedným zo zlepšení je zmena kompetencií. V roku 2024 sme sa tejto téme pod hlavičkou „spotrebiteľskej revolúcie v zdravotníctve" venovali v publikácii Bližšie k zákazníkom: Lieky a maloobchod. Aktuálne vám prinášame pokračovanie v podobe novej publikácie. V nej sme spracovali dáta z prieskumu agentúry Focus. Pýtali sme v ňom ľudí 6 otázok, ktoré nám pomohli vyskladať obrázok o aktuálnej dostupnosti lekárenských služieb na Slovensku a náladách zákazníkov-pacientov a doplniť tým teoretickú časť.

Publikácia Lekáreň za rohom? Prieskum dostupnosti lekárenských služieb na Slovensku je **dostupná ako PDF tu**.

Novým politickým ideálom mnohých strán už nie je jedna zdravotná poisťovňa, ale premeniť poisťovne na mŕtve škrupinky – ekonomicky nesvojprávne zúčtovacie centrá bez reálnej šance odlíšiť sa v konkurenčnom boji. Na tento cieľ sa často prekrúcajú fakty o prepoisťovaní. Preto sme sa v novej publikácii zamysleli nad výsledkami kampane 2025 a oddeľujeme domnienky od faktov – vrátane toho, ktorá poisťovňa je skutočne najväčším zberačom často prepoisťovaných poistencov.

Publikácia Domnienky a fakty o prepoisťovaní je **voľne dostupná ako PDF tu**.

Európska komisia navrhuje ambiciózny cieľ zníženia emisií do roku 2040, ktorý INESS v spolupráci s európskou sieťou think tankov Epicenter považuje za nepodložený. Kľúčové nízkouhlíkové technológie ešte nie sú komerčne životaschopné, európske vlády čelia rastúcemu dlhu a príliš vysoký priebežný cieľ by EÚ zbavil flexibility reagovať na skutočný technologický a ekonomický vývoj. INESS navrhuje realistickejšiu, lineárnu cestu k uhlíkovej neutralite – takú, ktorá zohľadňuje naliehavosť klimatických problémov, no zároveň zostáva dosiahnuteľná.

Publikácia Lineárna cesta k nulovým emisiám je **voľne dostupná ako PDF tu**.

Návrh zákona o miestnych daniach vyzerá na prvý pohľad ako technická úprava. V skutočnosti zavádza možnosť diskriminačného zdaňovania konkrétnych foriem maloobchodného predaja. Oslabuje princíp rovnakých pravidiel pre všetkých podnikateľov a vytvára nebezpečný precedens pre ďalšie sektorovo cielené zásahy. Ekonomické dôsledky sú predvídateľné: vyššie ceny pre spotrebiteľov, slabšia konkurencia, nižšia investičná aktivita a väčšia neistota v podnikateľskom prostredí. Ide o ďalší príklad konsolidačnej politiky, ktorá namiesto hľadania úspor vo vlastných výdavkoch štátu zaťažuje súkromný sektor.

Publikácia Nová diskriminačná daň na efektívny obchodný model je **dostupná ako PDF tu**.

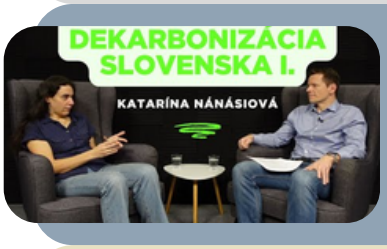
PODCASTY

Príbeh o pôvode našej prosperity, ktorý by mal poznať každý

Ekonómia nie je veda o číslach a grafoch – je to veda o ľuďoch. O tom, ako sme vykročili z jaskýň, začali spolupracovať a napokon pristáli na Mesiaci. V podcaste hľadáme odpovede na tri kľúčové otázky: ako fungujú hry s kladným súčtom, za akých podmienok je finančne úspešný človek zároveň spoločensky prospešný a ako ceny koordinujú milióny ľudí bez jediného koordinátora.

🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

Dekarbonizácia Slovenska I.

Ako dosiahnuť klimatickú neutralitu Slovenska do roku 2050? Hosťom podcastu je Katarína Nánásiová, spoluautorka štúdie Inštitútu environmentálnej politiky, ktorá modeluje premenu energetiky, rôzne scenáre a ciele, ku ktorým sa SR zaviazala. Prvý diel minisérie, ktorá hľadá odpoveď na otázku: čo presne sa musí zmeniť, koľko to bude stáť a je to vôbec reálne?

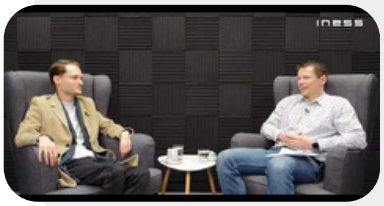
🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

HIboký ponor do dekarbonizácie Slovenska

Druhý diel minisérie sa ponára do konkrétnych otázok: ako zachytávať uhlík a koľko to stojí, prečo neutralitu nedosiahneme sadením stromov, ako veterná kalamita dokáže zredukovať záchyty lesov takmer na nulu, či je spaľovanie biomasy skutočne uhlíkovo neutrálne či ako sa vyrábajú syntetické palivá. Hosťom je Marek Murín, ďalší spoluautor modelu uhlíkovej neutrality.

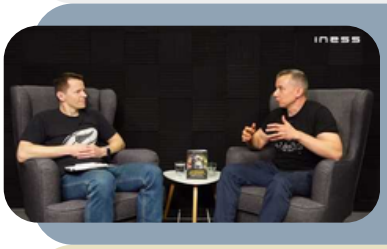
🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

Koľko bude dekarbonizácia stáť a kto to zaplatí?

Záverečný diel minisérie sa zameriava na ekonomiku celého procesu. Kto pokryje náklady a kto ponesie úspory? Dokážeme tranzíciu financovať z vlastných zdrojov alebo budeme odkázaní na cudzie zdroje? A ktorý zo štyroch modelovaných scenárov vývoja HDP vedie k rastu prosperity a ktorý, naopak, k jej poklesu? Hosťom je riaditeľ Inštitútu environmentálnej politiky Marek Engeľ.

🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

Ako sme sa naučili spolupracovať s cudzincami?

V druhej diskusii o knihe O pôvode prosperity sa venujeme otázke, ako motivovať ľudí ku spolupráci. A to aj s tými, ktorých nikdy nestretli. Od evolučných teórií recipročného altruizmu sa dostávame k trhu a jeho dvom kľúčovým pilierom: spotrebiteľ môže povedať „nie" a podnikateľ nepotrebuje povolenie. Tiež prečo ľudia trhu intuitívne neveria a tak ľahko podľahnú socialistickým sľubom?

🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

Kapitalizmus alebo zdravie?

Verejné zdravotníctvo sa ako vedná disciplína čoraz viac mení na politické hnutie. A trh či hospodársky rast sa v ňom stávajú hlavnými vinníkmi zdravotných problémov. V epizóde rozoberáme štúdiu Dr. Christophera Snowdona **Antikapitalizmus a verejné zdravie**, ktorú INESS preložil do slovenčiny, a pýtame sa: kde končí veda a začína ideológia?

🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

Zatriasnie nový minister Vojtěch českým zdravotníctvom?

Nový český minister zdravotníctva Adam Vojtěch nastúpil do funkcie už po štvrtý raz – tentokrát s dlhým zoznamom reforiem. Majú šancu uspieť? Český ekonóm a riaditeľ CETA Aleš Rod hodnotí potenciál českého zdravotníctva pod novým vedením a vysvetľuje, čo by reformy mohli priniesť v praxi.

🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

Poľský ekonomický zázrak s Marcinom Chmielowskim

Nový český minister zdravotníctva Adam Vojtěch nastúpil do funkcie už po štvrtý raz – tentokrát s dlhým zoznamom reforiem. Majú šancu uspieť? Český ekonóm a riaditeľ CETA Aleš Rod hodnotí potenciál českého zdravotníctva pod novým vedením a vysvetľuje, čo by reformy mohli priniesť v praxi.

🔗 Celý diel podcastu **NA VŔŠKU** si možete vypočuť na **YouTube**.

PROJEKTY

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA

INESS už deväť rokov organizuje **Ekonomickú olympiádu** – súťaž, ktorá pomáha mladým stredoškolákom zorientovať sa v ekonomickom dianí a odolávať politickému marketingu postavenému na emóciách.

V školskom roku **2025/2026** sa do olympiády na Slovensku zapojilo celkovo **13 044 stredoškolákov** z **296 škôl**. Do celoslovenského finále, ktoré sa konalo **29. apríla 2026** v Bratislave, sa prebojovalo len 50 najlepších – menej než 0,4 % všetkých účastníkov. Víťazom sa stal **Adam Takáč** z Gymnázia Alejová v Košiciach.

Ďakujeme všetkým študentom, pedagógom aj partnerom Ekonomickej olympiády. Bez ich zapojenia a podpory by tieto výsledky neboli možné. Spoločne tak môžeme dlhodobo motivovať mladých ľudí k záujmu o ekonómiu, podporovať rozvoj kritického myslenia a vytvárať priestor pre ich osobný a vzdelávací rast.

Viac o projekte Ekonomickej olympiády sa dozviete tu.

cena zamestnanca

Koľko stojí reálne odpracovaná hodina zamestnanca?

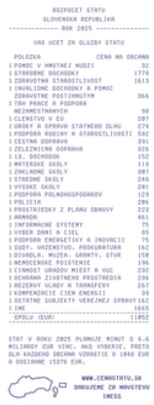

Cez kalkulačku na **platforme Cena zamestnanca** si môžete vypočítať, aká je cena jednej odpracovanej hodiny zamestnanca a porovnať príjem zamestnanca a jeho reálnu cenu pre zamestnávateľa.

cena štátu

Cena štátu je projekt INESS, ktorý už 20 rokov pomáha ľuďom pochopiť, koľko skutočne stojí fungovanie štátu. Ukazuje, že služby, ktoré vnímame ako „zadarmo" – školstvo, zdravotníctvo, bezpečnosť či infraštruktúra – majú svoju reálnu cenovku, ktorú platíme cez dane.

Projekt každoročne zverejňuje konkrétne dáta o verejných výdavkoch a prostredníctvom prednášok na školách vysvetľuje stredoškolákom a vysokoškolákom, ako štát hospodári s verejnými zdrojmi. Cieľom je podporiť kritické myslenie o verejných financiách a ukázať, že za každým eurom v štátnom rozpočte stojí skutočný náklad pre daňovníka.

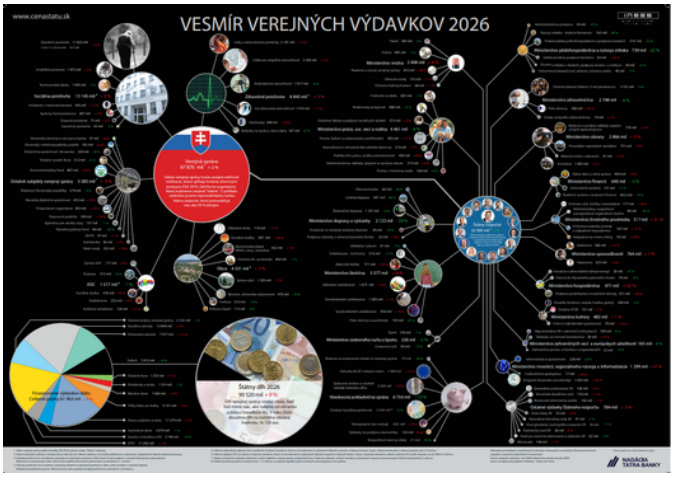
Pokladničný bloček je nástroj projektu Cena štátu, ktorý každému občanovi ukáže, kde končia jeho dane. Na prvý pohľad jednoduchý doklad – no v skutočnosti prehľadný obraz o tom, koľko z vašich peňazí ide na dôchodky, zdravotníctvo, školstvo či obranu. Zároveň informuje o schodkovom hospodárení a výške štátneho dlhu pripadajúceho na jedného občana.

Daňová kalkulačka vám ukáže, koľko skutočne odvediete štátu – nielen v eurách, ale aj v hodinách práce. Zadáte svoju hrubú mzdu a kalkulačka prepočíta, koľko z vašich príjmov ide na dane, odvody a aký podiel z každého odpracovaného dňa pracujete pre štát. Konkrétne čísla namiesto abstraktných percent.

VESMÍR VEREJNÝCH VÝDAVKOV

Vesmír verejných výdavkov je grafické znázornenie toho, kam idú všetky dane a odvody slovenských občanov. Každá oblasť – od dôchodkov po obranu – je zobrazená ako kruh, ktorého veľkosť zodpovedá skutočnému podielu výdavkov. Jedným pohľadom tak vidíte, na čo politici míňajú vaše peniaze a v akých proporciách.

Verzia pre rok 2026 bude dostupná v priebehu júna 2026. Zatiaľ si môžete **plagát s aktuálnymi dátami na rok 2025** vo formáte B2 **zakúpiť na webe INESS**.

V prípade záujmu o **prednášku Ceny štátu** sa nám ozvite e-mailom na: richard.vilkus@iness.sk.
Tešíme sa na stretnutie!

PODUJATIA

INESS na Europe Liberty Forum v Berlíne

Richard Ďurana z INESS sa v dňoch 21. – 22. mája 2026 zúčastnil na konferencii Europe Liberty Forum. Podujatie každoročne organizuje Atlas Network a tohtoročná edícia sa uskutočnila v nemeckej metropole Berlíne. Na konferencii sa stretli aj takmer všetci predstavitelia siete EPICENTER Network, prestížneho zoskupenia najlepších európskych free market think tankov. Účastníci sa počas prednášok a workshopov venovali budúcnosti Európy, transatlantickým vzťahom, možnostiam vzájomnej spolupráce, hľadaniu nástrojov na dosahovanie dlhodobých zmien, škálovaniu dopadov free market organizácií, ale napríklad aj zlepšovaniu podnikateľského prostredia v Európe, znižovaniu byrokratickej záťaže, či prípadovým štúdiám z viacerých krajín.

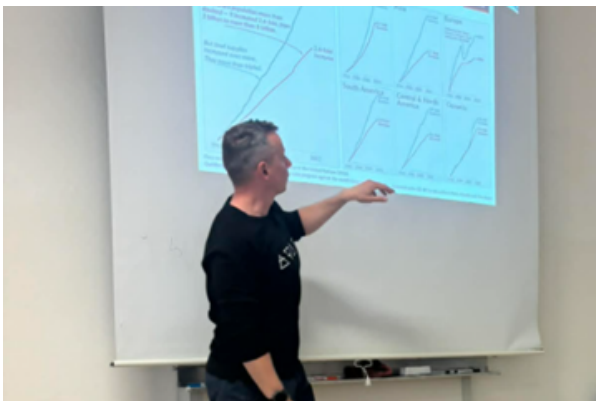
INESS na na Transatlantic CEO Summite v Potsdame

Riaditeľ INESS **Richard Ďurana** sa v dňoch 18. – 20. mája 2026 zúčastnil spolu s ďalšími 20 riaditeľmi najvplyvnejších severoamerických a európskych think tankov na podujatí s názvom Transatlantic CEO Summit. Podujatie tradične organizuje Atlas Network vždy v inej európskej krajine. Tento rok padla voľba na mesto Potsdam v Nemecku. Počas troch dní účastníci preberali okrem strategických partnerstiev a spoluprác aj témy ako napr. úloha leadershipu v neustále sa meniacom svete, inštitúcie liberálnej demokracie a medzinárodný poriadok, či manažment organizácií a ich rozvoj.

INESS na prezentácii scenárov SHELL

Radovan Ďurana sa za INESS zúčastnil 5.3.2026 na okrúhlom stole organizovanom Americkou obchodnou komorou s názvom "The Future of Energy Security in Slovakia" . Za účasti kadejakých predstaviteľov verejnej správy aj podnikateľského sektora sa zapojil do diskusie o scenároch vývoja dekarbonizácie, ktoré pravidelne zverejňuje firma SHELL. Tento obrázok ilustruje výsledok troch scenárov, z ktorých Horizon nie je vytvorený na základe existujúcich predpokladov a znalostí, ale ako referenčný scenár neprekročenia oteplenia o 1,5C do roku 2100.

Prednáška na Fakulte sociálnych a ekonomických vied UK

Analytik INESS **Róbert Chovanculiak** prednášal 12. mája na Fakulte sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave.

Témou jeho vystúpenia bola kniha O pôvode prosperity. V prednáške sa venoval najmä jej úvodnej časti, ktorá vysvetľuje, ako deľba práce a špecializácia prostredníctvom rôznych mechanizmov prispievajú k rastu prosperity.
Študentom predstavil základné ekonomické aj spoločenské súvislosti spolupráce, výmeny a špecializácie, ktoré patria medzi kľúčové zdroje dlhodobého bohatnutia spoločnosti.

PODUJATIA

Prednáška na konferencii spoločnosti SAP

Analytik INESS **Róbert Chovanculiak** prednášal 13. mája na konferencii spoločnosti SAP. Vo svojom vystúpení predstavil aktuálny výskum o vplyve využívania umelej inteligencie pri vzdelávaní žiakov. Zároveň ponúkol vlastnú interpretáciu týchto zistení a diskutoval o tom, čo z nich vyplýva pre školy aj pre celý vzdelávací systém.

Na príklade americkej AI školy Alpha School ukázal, ako môže technológia pomáhať pri organizovaní učenia, spätnej väzbe a individualizácii vzdelávania. Zároveň zdôraznil, že školy by sa pri zavádzaní umelej inteligencie nemali sústrediť iba na samotnú technológiu, ale najmä na zlepšenie motivácie žiakov a kvality učenia.

Prednáška na lekárnickej konferencii v Liptovskom Jáne

Analytik INESS **Róbert Chovanculiak** sa 9. mája zúčastnil konferencie spoločnosti Omega Lekáreň v Liptovskom Jáne. Vo svojej prednáške s názvom „Deľba práce ako zdroj prosperity spoločnosti a potenciálne aj úspechu firmy" predstavil hlavné myšlienky zo svojej knihy O pôvode prosperity a ukázal, ako ich možno aplikovať na praktické výzvy, ktorým firmy čelia na mikroúrovni.

Témou prednášky bola najmä deľba práce, spolupráca a koordinácia ľudí ako kľúčové zdroje prosperity – nielen na úrovni celej spoločnosti, ale aj v každodennom fungovaní úspešnej firmy.

Diskusia so študentmi Kolégia Antona Neuwirtha

Analytik INESS **Róbert Chovanculiak** sa 30. apríla zúčastnil večere a diskusie so študentmi Univerzitného kolégia Kolégia Antona Neuwirtha. Diskusia sa venovala viacerým témam z jeho akademickej minulosti, osobného života, ale aj praktickým otázkam rozhodovania.

So študentmi hovoril o tom, ako si premyslene vyberať oblasti, ktorým sa človek venuje, ako pracovať s vlastnou pozornosťou a ako hľadať rovnováhu medzi pracovným a osobným životom. Súčasťou večera bola aj diskusia o témach z jeho najnovšej knihy O pôvode prosperity.

INESS na FMRS vo Varšave

Zástupca INESS **Martin Vlachynský** prijal pozvanie zúčastniť sa diskusie na varšavskej zastávke série konferencií Free Market Roadshow. Podujatie sa uskutočnilo 16. apríla v priestoroch Szkoly Głównej Handlowej vo Varšave.

Témou panelovej diskusia bola konkurencieschopnosť a byrokracia v Európe. Podujatie otváral ako hlavný rečník Yaron Brook, ktorého vynikajúca **prednáška je dostupná na YouTube**.

PODUJATIA

INESS na podujatí AOPP

Asociácia pre ochranu práv pacientov usporiadala v stredu 22. apríla v hoteli Hilton v Bratislave podujatie s názvom Hodnota zdravia v 21. storočí: rovnováha medzi kvalitou starostlivosti a finančnou udržateľnosťou. Za INESS sa podujatia zúčastnil analytik **Martin Vlachynský**. Cieľom podujatia bolo otvoriť odbornú diskusiu o aktuálnych výzvach zdravotníckeho systému, najmä o hľadaní rovnováhy medzi kvalitnou a dostupnou zdravotnou starostlivosťou na jednej strane a ekonomickou udržateľnosťou systému na strane druhej. Podujatie vytvorilo priestor pre dialóg medzi odborníkmi z oblasti zdravotníctva, zástupcami verejného sektora, poisťovní, pacientskych organizácií a súkromného sektora.

Free Market Road Show 2026: Regulačný detox - ako zobudiť spiaci rast

Dňa 22. apríla 2026 **INESS** v Pálffyho paláci v Bratislave organizoval medzinárodnú konferencie Free Market Road Show 2026 s podtitulom Regulačný detox - Ako zobudiť spiaci rast.

Impulzom pre diskusiu bol Draghiho report z jesene 2024, ktorý otvorene pomenoval klesajúcu konkurencieschopnosť EÚ. Konferencia v **slovenskom** a **zahraničnom paneli** hľadala odpovede na otázku, či sa Európa posunula od analýz k reálnym krokom – a kde leží skutočná zodpovednosť za ozdravenie podnikateľského prostredia.

O pôvode prosperity v Poprade

V stredu 1. apríla 2026 sa v kníhkupectve Christiania v Poprade uskutočnila beseda s analytikom INESS a autorom knihy O pôvode prosperity **Róbertom Chovanculiakom**. Diskusiu moderoval Roman Švarc a priniesla zaujímavý pohľad na to, odkiaľ sa berie bohatstvo spoločností a aké podmienky sú nevyhnutné pre dlhodobú prosperitu.
Ústrednou témou večera bola otázka, či je prosperita výsledkom náhody, zdrojov a šťastia, alebo skôr dôsledkom pravidiel, inštitúcií, slobody a inovácií. Beseda vychádzala z tém, ktoré autor rozvíja vo svojej knižnej novinke, a ponúkla návštevníkom zrozumiteľný pohľad na ekonomické princípy, ktoré stoja za rastom a blahobytom krajín.
Počas diskusie sa otvorili aj otázky, prečo niektoré krajiny rastú rýchlo a iné stagnujú, akú úlohu zohrávajú v rozvoji spoločnosti inovácie a sloboda a či má dnešný svet ešte pred sebou ďalší priestor na rast.

INESS na konferencii Zdravé starnutie

Náš analytik **Martin Vlachynský** sa 26. marca zúčastnil konferencie Zdravé starnutie - nový megatrend, ktorá sa konala v Hoteli Sitno vo Vyhniach. Diskutovalo sa najmä o téme zdravého starnutia a longevity v kontexte vedy, medicíny a personalistiky, ako aj o tom, ako sa na tieto zmeny môže pripraviť pracovný trh a firmy v čase rýchlych demografických zmien.
V paneli „Realita v číslach: Ako sa mení svet, v ktorom budeme žiť dlhšie?" vystúpil spolu s Tomášom Ervínom Dombrovským (analytik pracovného trhu Alma Career) a Henrietou Tulejovou (M. S. Advance Healthcare Management).
Diskusia sa zamerala na praktické dopady demografického vývoja - od trhu práce až po zdravotnícky systém a fungovanie firiem v nasledujúcich desaťročiach.

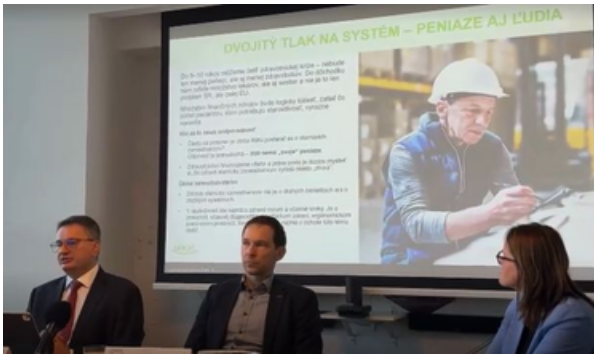
PODUJATIA

Aleš Rod - Revolúcia v českom zdravotníctve?

V utorok 24.3. **INESS** organizoval v Hoteli Tatra seminár s českým ekonómom Alešom Rodom o situácii a chystaných zmenách v českom zdravotníctve.

V prvej časti prednášky najskôr popísal situáciu v zdravotníctve v českej republike a výhľad do budúcnosti. V druhej sa venoval odporúčaniam NERV pre zdravotníctvo. V oboch častiach sme našli významné paralely so Slovenskom – neudržateľnú nákladovú trajektóriu, potrebu hľadania nových finančných zdrojov, či nevyhnutnosť zefektívnenia prehustenej siete. Tretia časť prednášky a následná diskusia boli venované naplánovaným reformám nového ministra zdravotníctva Adama Vojtěcha – od rozšírenia kompetencií nelekárskych pracovníkov, cez zapojenie lekární do prevencie, reštrukturalizáciu lôžkovej siete, až po digitalizáciu a aktívnejšiu úlohu zdravotných poisťovní.

Tlačová konferencia o starnutí populácie

Tlačová konferencia o starnutí populácie na Slovensku sa konala v piatok 27.2.2026 a zúčastnili sa jej Michal Špaňár (generálny riaditeľ Union ZP), **Martin Vlachynský** (INESS) a Zuzana Kaňuchová (Alma Career). Diskutovali sa dáta o prudkom raste zdravotných nákladov s vekom (z 930 € u 40-ročných na 3 200 € u 70-ročných a 3 600 € u nad 80-ročných v 2025), zvyšujúcom sa počte lekárskych návštev (zdvojnásobenie po 50. roku) a nedostatku personálu (o 33% viac seniorov na lekára do 2030).

Martin Vlachynský za INESS upozornil na rastúci mediánový vek SR 43 rokov (z 36 v 2010), rýchle starnutie oproti EÚ, napätie systému financovaného pracujúcimi a potrebu efektivity.

INESS na konferencii AmCham Slovakia: Zdravotníctvo v transformácii

Analytik INESS Martin Vlachynský sa zúčastnil panelovej diskusie na konferencii AmCham Slovakia „Health Care in Transformation: Care, Data & Costs", ktorá sa uskutočnila v Jurkovičovej tepláreň v Bratislave 3. marca 2026.

Súčasťou programu bola panelová diskusia, na ktorej sa zúčastnil analytik INESS **Martin Vlachynský**, ktorý sa dlhodobo venuje hospodárskej politike so špeciálnym zameraním na zdravotníctvo. Vo svojom vystúpení v paneli hovoril najmä o potrebe kriticky sa pozrieť na niektoré dogmy, ktoré panujú v slovenskom a prenesene aj európskom zdravotnom systéme a ktoré môžu brániť efektívnej reakcii na starnutie.

INESS na diskusii Klimatické ciele EÚ v novej realite

Dňa 27. 3. 2026 sa INESS zúčastnil diskusie organizovanej Spoločnosťou pre zahraničnú politiku na tému Klimatické ciele EÚ v novej realite.

V diskusii analytik **Radovan Ďurana** okrem iného poukázal na rozpor aktuálneho vývoja (Taliansko žiada zastavenia ETSI) a prijatého ciela 90 % zníženia emisií do roku 2040. Tento cieľ je extrémne ambiciózny. EÚ by sa nemala snažiť ujsť celému pelotónu, primerané by bolo ostať na jeho čele s cieľom 80 % poklesu. Systém ETSII považuje za logickú súčasť ETSI. Zároveň zdôraznil, že prípadne pozitíva do inovácií v oblasti klimatických opatrení sa nedostavia, ak sa v EÚ nepodarí odstrániť bariéry podnikania a vysoké zdanenie.

PODUJATIA

INESS v diskusii s europoslancom Michałom Koboskom

V utorok 24.2. analytik INESS **Martin Vlachynský** na pozvanie Epicenter Network diskutoval o byrokracii, digitálnych trhoch a pripravovanej legislatíve Digital Networks Act s europoslancom Michałom Koboskom. Tretím v diskusií bol Marek Tatala, riaditeľom poľského think tanku Economic Freedom Foundation. Moderátorom bol Adam Bartha z Epicenter. Nahrávanie sa uskutočnilo v štúdiu Európskeho parlamentu.

Michał Kobosko je poľský novinár a politik, bývalý šéf redakcie Newsweek Polska a Wprost, neskôr predseda strany Polska 2050 Szymona Hołowni. Od roku 2024 je poslancom Európskeho parlamentu za Renew Europe a bol nedávno menovaný hlavným spravodajcom pre Digital Networks Act (DNA).

INESS na konferencii: ÉRA VEĽKÝCH ZMIEN - Budúcnosť neštátneho školstva

V dňoch 8. – 10. februára 2026 sa uskutočnila konferencia organizovaná Asociáciou súkromných škôl na tému ÉRA VEĽKÝCH ZMIEN – Budúcnosť neštátneho školstva.

Za INESS na konferencii vystúpil analytik **Róbert Chovanculiak**. Najskôr sa zúčastnil panelovej diskusie na tému vývoj vzdelávania na Slovensku od pádu socializmu. Následne vystúpil s vlastným príspevkom na tému AI vo vzdelávaní. Prezentoval v ňom tézu, že žiaci môžu umelú inteligenciu vo vzdelávaní využívať dvoma spôsobmi: buď ako asistenta, alebo ako trénera. To, pre ktorú možnosť sa rozhodnú, je dané ich motiváciou vzdelávať sa. Školy by preto mali začať aktívne hľadať spôsoby, ako zlepšiť motiváciu svojich žiakov. Na príklade súkromnej školy Alpha School z USA ukázal, ako možno k motivovaniu žiakov pristupovať inovatívne.

INESS prednáška na Žilinskej univerzite

Dňa 27. novembra 2026 dopoludnia sa na Fakulte riadenia a informatiky Žilinskej univerzity uskutočnila prednáška ekonóma **Róberta Chovanculiaka** pre študentov univerzity.

Prednáška vychádzala z tém jeho knihy O pôvode prosperity a venovala sa otázkam vzniku bohatstva spoločností, fungovaniu ekonomických inštitúcií a faktorom, ktoré dlhodobo ovplyvňujú prosperitu krajín. Osobitnú pozornosť venoval významu deľby práce, ktorá podľa ekonomickej teórie patrí medzi kľúčové mechanizmy rastu životnej úrovne. Prednáška bola doplnená diskusiou, počas ktorej mali študenti možnosť klásť otázky a diskutovať o aktuálnych ekonomických výzvach.

INESS na diskusii s 19 prezidentmi

Richard Ďurana z INESS bol na pozvanie prezidenta Anasoftu Michala Hrabovca diskutovať s 19 prezidentmi študentských firiem, ktoré fungujú v rámci programu Aplikovaná ekonómia neziskovej organizácie Junior Achievement Slovensko.

Prezidenti a prezidentky – stredoškoláci z celého Slovenska sa stretli v utorok 10. februára 2026 v priestoroch firmy Anasoft, aby počas jednodňového podujatia prenikali do tajov fungovania strednej veľkej firmy. Richard Ďurana zúčastneným v hodinovej prednáške/diskusii rozprával nielen o tom, čo stojí za obrovským nárastom prosperity ľudstva za posledných cca 200 rokov, ale prešli si spolu aj 30 ročnú históriu Slovenska, najdôležitejšie reformy a deformy a stav verejných financií a podnikateľského sektora na Slovensku.

PODUJATIA

INESS na stretnutí s delegáciou Európskej komisie

Vo štvrtok 5.2. sa **INESS** zúčastnil stretnutia s delegáciou Európskej komisie, ktorá navštívila Slovensko v rámci misie Európskeho semestra v dňoch 3. – 6. február 2026.

Témou stretnutia bola diskusia o situácii a vývoji zdravotníctva na Slovensku.

Prednáška INESS pre Health Management Academy

V stredu 6.5. prednášali zástupcovia INESS **Radovan Ďurana** a **Martin Vlachynský** na Health Management Academy v Bratislave.

Témou prednášok boli verejné financie a tvorba zdrojov v zdravotníctve.

INESS na decembrovom Market Access

Analytik INESS **Martin Vlachynský** nechýbal ako prednášajúci aj na koncoročnom vzdelávacom seminári Market Access, určenom pre zdravotníkov.

Témou jeho prednášky bol rozpočet zdravotníctva a dilemy, ktoré so sebou obnáša. Podujatie sa uskutočnilo 11.12.2025 online.

INESS na konferencii: ÉRA VEĽKÝCH ZMIEN - Budúcnosť neštátneho školstva

Denník SME na konci roka 2025 organizoval tradičný Healthcare Summit, kde pozvanie prijal aj analytik INESS **Martin Vlachynský**.

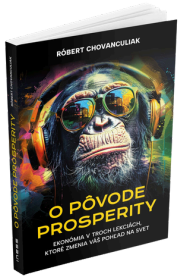
Témou panelu bolo „Keď sa škrtá v liekovej politike". a spoludiskotujúcimi Martina Vulganová (Generálna riaditeľka Sekcie farmácie a liekovej politiky MZ SR), Katarína Fedorová (Národný inštitút pre hodnotu a technológie), Ondrej Sukeľ (Prezident, Slovenská lekárnická komora), Iveta Pálešová (Výkonná riaditeľka, AIFP), prof. Róbert Babeľa (Slovenská zdravotnícka univerzita) a Michal Tuma (Riaditeľ sekcie zdravotných činností, Všeobecná zdravotná poisťovňa). Podujatie sa uskutočnilo 2.12.2025 v hoteli NH Bratislava Gate One.

CHCEM PODPORIŤ INESS

Aj vy môžete prispieť k slobodnejšej a vzdelanejšej spoločnosti na Slovensku.
Podporte naše aktivity, a my budeme môcť pracovať o to intenzívnejšie.

Ďakujeme, každú vašu podporu si veľmi vážime

INESS KNIHY

Ekonómia nie je veda o číslach, grafoch a tabuľkách. Je to veda o ľuďoch. O tom, ako sme vykročili z jaskýň, začali spolupracovať a napokon pristáli na Mesiaci. Presne takto je napísaná nová kniha **Róberta Chovanculiaka O pôvode prosperity: Ekonómia v troch lekciách, ktoré zmenia váš pohľadna svet**. Dobrodružný príbeh o tom, ako ľudia začali hrať hry s kladným súčtom, v ktorých vďaka spolupráci platí, že 1 + 1 = 3.

Kniha **Zlé peniaze** od **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou „sprievodcu krízou" je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi dá vyrovnať. Tento bestseller si môžete zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

Kniha **Pokrok bez povolenia** od **Róberta Chovanculiaka** je kompletný sprievodca svetom, kde Airbnb oživuje mŕtvy kapitál a konkuruje štátu v tvorbe regulácií, kde Kickstarter nahrádza vyberanie daní a pomáha financovať verejné služby a kde Bitcoin umožňuje budovať paralelnú spoločnosť, v ktorej neexistujú „vedúci" a všetci máme kľúče od miešačky.

NESS spojil **10 autorov** zo Slovenska a Česka, aby poskytli svoj pohľad na zaujímavé ekonomické a spoločenské aspekty krízy spojenej s pandémiou koronavírusu. V knihe **Dedičsto koronakrízy** sa napríklad dozviete, ako zlepšiť proces schvaľovania liekov, krotiť domýšľavých expertov, lepšie nakupovať vakcíny, vytvárať paralelné spoločenstvá, pracovať cez internet, využívať trh a podnikateľov v boji s vírusom, alebo nezneužívať centrálnu banku

E-SHOP INESS

MARKET FINESSE

INSTITUTE OF ECONOMIC AND SOCIAL STUDIES